

VÝCHOVNÁ KOMPETENCE V DALŠÍM VZDĚLÁVÁNÍ PRACOVNÍKŮ S DĚTMI A MLÁDEŽÍ

Jiří Sliacky

**In Pedagogická orientace 2009, roč. 19, č. 1, s. 28 – 46.
ISSN 1211 – 4669**

Zpracovala : Bc. Pavla Brandová, 2010

ZÁKLADNÍ OTÁZKY

- Jaký je význam **dobrovolného** pracovníka s dětmi a mládeží v oblasti volného času?
- Jaké je jeho potřebné vzdělání?
- Jaké jsou jeho kompetence?
- Jaký má mít podíl na výchově?

ÚVOD

- Klíčová slova:
 - Volný čas
 - Výchova ve volném čase
 - Další vzdělávání
 - Děti
 - Mládež
 - Pracovník s dětmi a mládeží
 - Kompetence
 - Výchovní kompetence

VOLNÝ ČAS

Co si pod tímto pojmem představit?

VOLNÝ ČAS

- Do volného času zahrnujeme **odpočinek, rekreaci, zábavu, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání, dobrovolnou společensky prospěšnou činnost** i časové ztráty s těmito činnostmi spojené (Pávková, 2002)
- „čas, v němž je člověk sám sebou, nejvíce patří sám sobě, kdy koná převážně svobodně a dobrovolně činnosti pro sebe, ze svého vnitřního popudu a zájmu“ (Faltýsková, 2002)

VOLNÝ ČAS

-tedy výchova dětí a mládeže ve volném čase je velmi **významnou oblastí celkového výchovného působení** (dle studií se kvalita trávení volného času následně odráží na jeho studijních výkonech či v rodinných vztazích)
-nelze ji tedy omezovat na pouhé vyplňování časových prostojů mezi různými povinnostmi
-je nutné ji chápat jako **cílené působení**, které směřuje k dalšímu rozvoji a kultivaci jedince
-je nutné cílené **pedagogické vedení**, protože děti nemají dostatek zkušeností. Nemají schopnost se orientovat v nabídkách na trávení volného času. Daný pracovník proto musí být v tomto smyslu náležitě připraven.....a to je úkol pro jeho další vzdělávání

VOLNÝ ČAS?

DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ

- Kohnová a spol. (2002) ho charakterizují jako celoživotní rozvíjení kompetencí a trvalý osobností rozvoj.
- Problematika se jedná dobrovolného pracovníka s dětmi a mládeží, který má často jiné zaměstnání
- Další vzdělávání je pro ně zásadní, protože neprošli předchozí odbornou přípravou. Je to pro ně vzdělávání „primární“
- Často ale mají zkušenosti, protože většina budoucích pracovníků vyrůstá v různých oddílech či zájmových útvarech

DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ

- ...jiná problematika

.....pedagog volného času

DĚTI A MLÁDEŽ – OBJEKT VÝCHOVY

- *Dítě* – dle Úmluvy o právech dítěte – *fyzická osoba mladší 18 let*
- *Mládež* – dle Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže na období 2007 – 2013 – *fyzická osoba od 18 do dovršení 26 let*

PRACOVNÍK S DĚTMI A MLÁDEŽÍ – KLÍČOVÝ FAKTOR EDUKAČNÍHO PROCESU

- Fyzická osoba starší 18 let, morálně a trestně bezúhonná, která je zdravotně i právně způsobilá pro práci s dětmi a mládeží
- Další vzdělávání:
- 1998 – Česká rada dětí a mládeže (ČRDM), založena osmi občanskými sdruženími s cílem „podporovat podmínky pro kvalitní život a všestranný rozvoj dětí a mladých lidí“
- 2002 – legislativní ukotvení
 - - MŠMT – 2002 – *„Koncepce dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků školských zařízení pro zájmové vzdělávání a odborné přípravy pracovníků s dětmi a mládeží v oblasti volného času“*
 - - MŠMT – *„Příkaz ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k ověřování odborné přípravy pracovníků s dětmi a mládeží v oblasti volného času“*. Pověřuje, které organizace jsou pověřeny a které mohou realizovat odbornou přípravu. Ustanovuje gestora pro ověřování přípravy a Komisi pro udělování oprávnění k odborné přípravě.

KOMPETENCE

- „compétence“ (fr.) – „schopnost vykonávat určitou zvláštní práci při profesním výcviku“ (Maňák, 2007)
- Dvě roviny:
 - Maňák (2007) – „souhrn **vědomostí, dovedností, schopností, postojů** a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena ve společnosti“
 - Veteška (2008) – „oprávnění jednotlivce činit rozhodnutí“
- kompetence tedy nejsou samy o sobě obsahem edukačního procesu, ale jeho **výsledkem**.
- cílem vzdělávání podle kompetencí je, aby byl pracovník schopen efektivně zvládat situace a úkoly, které bude řešit. *Kompetenční vzdělávání oproti tradičnímu zajišťuje větší provázanost se samotnou praxí.*

Proč v rámci dalšího vzdělávání pracovníků je třeba konstruovat nějaké kompetence

?

Co znamená, když se řekne, že pracovník by měl být
plně kompetentní pro práci s dětmi a mládeží

?

Znamená to, „že úroveň edukačního procesu nezávisí pouze na úrovni jeho vědomostí a škále dovedností, ale že edukační proces bude ovlivňovat jeho **motivaci**, dotvářet systém hodnot a naučí ho aplikovat získané poznatky v praxi. Povede ho k tomu, že bude umět nové prožitky přetvořit do zkušeností, ze kterých bude umět pro danou činnost dále čerpat“.

KOMPETENCE PRACOVNÍKA S DĚTMI A MLÁDEŽÍ

Výchovná kompetence	Osobnostní kompetence	Rozvíjející kompetence	Navazující kompetence
kognitivní	empatie	adaptivní	Souvisí s daným oborem
komunikativní	asertivita	informační	
diagnostická	autentičnost	sebevzdělávací	
	odpovědnost	sebereflektivní	
	otevřenost	autoregulativní	

KOMPETENCE PRACOVNÍKA S DĚTMI A MLÁDEŽÍ

Výchovná kompetence	Osobnostní kompetence	Rozvíjející kompetence	Navazující kompetence
kognitivní	empatie	adaptivní	Související s oborem
komunikativní	asertivita	informační	
diagnostická	autentičnost	sebevzdělávací	
	odpovědnost	sebereflektivní	
	otevřenost	autoregulativní	

VÝCHOVNÁ KOMPETENCE PRACOVNÍKA S DĚTMI A MLÁDEŽÍ

- „*jádro samotné práce s dětmi a mládeží*“ (Švec, 1998)
- „*souhrn způsobilostí, kterými by měl být vybaven pracovník, **aby mohl efektivně a pozitivně ovlivňovat psychosociální a kognitivní vývoj dětí a mládeže***“ (Švec, 1998)

VÝCHOVNÁ KOMPETENCE - KOGNITIVNÍ

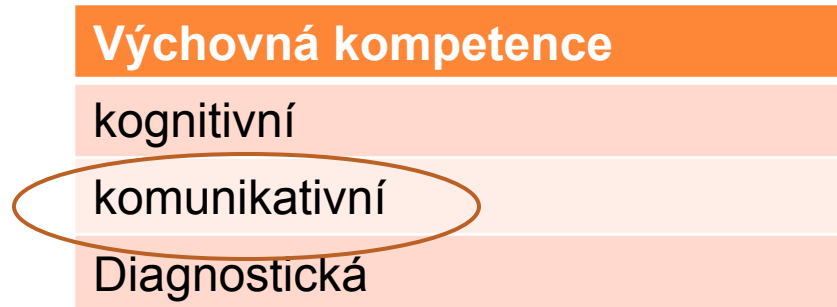
Výchovná kompetence
kognitivní
komunikativní
diagnostická

Zastupuje poznávací a učící složku edukačního procesu.

Dobrovolnost, aktivnost, vycházení z potřeb účastníků, založení na zkušenosti, pestrost, přitažlivost, zajímavost, zájmovost .

VÝCHOVNÁ KOMPETENCE – KOMUNIKATIVNÍ

Komunikace je základním prostředkem realizace výchovy a vzdělávání.

Cílem komunikativní kompetence je zajistit plně funkční komunikaci mezi účastníky ve výchovně vzdělávacím procesu.

VÝCHOVNÁ KOMPETENCE - DIAGNOSTICKÁ

Výchovná kompetence
kognitivní
komunikativní
diagnostická

Zahrnuje diagnostiku osobnosti svěřenců, stanovení cílů a detekování nežádoucích odchylek.

„Chceme – li úspěšně pracovat v určitém prostoru, v určité lokalitě a s určitými lidmi, je nezbytné, abychom tento prostor poznali a zmapovali“ (Spousta, 1994).

VÝZKUM STRUKTURY VÝCHOVNÉ KOMPETENCE V BRNĚNSKÝCH ORGANIZACÍCH

- **Cíle:** 1. *Provést analýzu dalšího vzdělávání pracovníků u vybraných organizací z hlediska výchovné kompetence.*
2. *Porovnat obsah dalšího vzdělávání pracovníků s dětmi a mládeží u těchto organizací*
- **Otázky:** 1. *Jaká je současná struktura výchovné kompetence v dalším vzdělávání u těchto organizací*
2. *Co mají a společného a v čem se odlišují tyto struktury výchovné kompetence?*
- **Metoda:** Analýza a následné porovnání *kurikulárních dokumentů* (vnitřní předpisy subjektu týkající se přípravy, organizace a průběhu dalšího vzdělávání) a *vzdělávacích materiálů* (studijní materiály určené účastníkům a lektorům)
- **Analýza:** metoda obsahové analýzy s deskriptivním přístupem
- **Vzorek:** prostý záměrný výběr, 3 organizace, Brno (Pionýr, Junák, Hnutí Brontosaurus – pobočky Brno)
- **Problémový aspekt** – jedná se o analýzu teoretických podkladů pro danou práci v terénu (není zohledněna osoba lektora a význam prostředí)

ORGANIZACE

Pionýr – Jihomoravská krajská rada Pionýra se sídlem v Brně

Junák – Svaz skautů a skautek ČR, Brněnská rada Junáka

Hnutí Brontosaurus, Ústředí Brno

VYBRANÉ KATEGORIE JEDNOTLIVÝCH STRUKTUR VÝCHOVNÉ KOMPETENCE

	Kategorie	Pionýr	Junák	Brontosaurus
1	Cíle výchovy	Ano	Ano	Ano
2	Styly vedení	Ano	Ano	Ano
3	Charakteristika hry	Ano	Ano	Ano
4	Odměny a tresty	Ano	Ano	Ano
5	Formy a prostředky motivace	Ano	Ano	Ne
6	Partnerská výchova	Ne	Ano	Ne
7	Socializace dětí a mládeže	Ano	Ne	Ne
8	Sociálně patologické jevy	Ano	Ne	Ne
9	Sociální rizika	Ne	Ano	Ne
10	Sociální role jedince	Ne	Ano	Ne
11	Týmová práce	Ne	Ne	Ano

INTERPRETACE VÝSLEDKŮ I.

- Společné kategorie
- **Cíle výchovy** – základní kategorie, z cílů se odvozují prostředky, formy a metody
- **Styl vedení** – ovlivňuje vztahy ve skupině, učí jednotlivce, jakým způsobem v daných situacích jednat a komunikovat (učí se pojmy jako je demokracie, svoboda rozhodnutí, pravidla, autorita)
- **Charakteristika hry** – hra je považována za jeden ze základních prostředků výchovy dětí, důležitý socializační element
- **Odměny a tresty** – slouží k formování osobnosti jedince, působí kladně a záporně na motivaci pro další práci ve skupině

INTERPRETACE VÝSLEDKŮ II.

- Odlišné kategorie
- **Formy a prostředky motivace** – má důležitou úlohu, **Ne – Brontosaurus**
(roztříštěně)
- **Partnerská výchova** – velmi pečlivě propracována u Junáka (mezilidské, partnerské, intimní vztahy)
- **Socializace dětí a mládeže, sociálně – patologické jevy, sociální role jedince, sociální rizika** – prevence sociálně – patologických jevů by měl být jedním z cílů výchovy ve volném čase, proto je vhodné tomuto tématu ve vzdělávacích materiálech věnovat vlastní prostor – **Ne – Brontosaurus**
- **Týmová práce** – **Ano – Brontosaurus** – skutečné pracovní a organizační týmy, ve kterých jsou jednoznačně stanoveny úkoly dle funkce či pozice v týmu

ZÁVĚRY

- Volný čas je významný socializační prvek současné společnosti
- Podpora trávení volného času dětí a mládeže je v rukou *profesionálních pedagogů volného času a dobrovolných pracovníků*, které je nutno patřičně vybavit. K tomu slouží další vzdělávání pracovníků
- S ohledem na toto vzdělávání je nutno definovat strukturu jejich kompetencí

DĚKUJI ZA POZORNOST A VYČERPÁVAJÍCÍ DISKUZI

